

«Ο Κώστας Μουρσελάς στον 21ο αιώνα» Επιστημονικό Συνέδριο Νέων Ερευνητών

Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ελληνικό και Παγκόσμιο Θέατρο, Δραματοουργία, Παράσταση, Εκπαίδευση» του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, σε συνεργασία με τα Ερευνητικά Εργαστήρια του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ: «Θέατρο, Φιλοσοφία και Εκπαίδευση» και «Εργαστήριο Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Νεοελληνικού Θεάτρου» διοργανώνει το 3^ο Επιστημονικό Συνέδριο Νέων Ερευνητών με τίτλο «Ο Κώστας Μουρσελάς στον 21ο αιώνα», με στόχο τη διερεύνηση της δραματοουργίας και της πεζογραφίας του σπουδαίου αυτού συγγραφέα από τους νέους ερευνητές και καλλιτέχνες του Προγράμματος.

Ο Κώστας Μουρσελάς γεννήθηκε στον Πειραιά το 1933 κατάγεται, όμως, από την Ικαρία και τα Κύθηρα, όπου βρίσκεται με την οικογένεια του καθ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής. Το νησί και η θάλασσα θα μείνουν στη σκέψη του ως χώροι νοσταλγίας και αθωότητας. Δεκατριών ετών επιστρέφει στην Αθήνα. Εκεί καταπιάνεται ήδη με το πρώτο του μυθιστόρημα, το οποίο μάλιστα είναι μεγάλο σε έκταση, αλλά στο τέλος το εγκαταλείπει. Από αυτή την πολύ μικρή ηλικία ο Μουρσελάς, επηρεασμένος από τα ξαδέλφια του, διαβάζει μανιωδώς βιβλία, κυρίως λογοτεχνικά. Παράλληλα, γίνεται λάτρης της κλασικής μουσικής, την οποία ακούει μόνος του τα βράδια από ένα παλιό ραδιόφωνο που του είχε χαρίσει ένας γείτονας. Αρχίζει να σπουδάζει βιολί. Σπίτι του υπάρχουν δύο βιολιά: ένα κανονικό για την ημέρα και ένα σπασμένο, που διαθέτει μόνο το μπαστούνι και τις χορδές, για να παίζει αθόρυβα τη νύχτα. Η μαθητεία του στο βιολί διαρκεί μέχρι και τα πρώτα φοιτητικά χρόνια, αφού θα τον αποσπάσουν οι σπουδές στη Νομική Σχολή. Τα ίδια εκείνα χρόνια, και συγκεκριμένα το 1951, ο πρωτοετής φοιτητής Μουρσελάς συλλαμβάνεται ως μέλος της ΕΠΟΝ και δικάζεται από έκτακτο στρατοδικείο της εποχής στο πλαίσιο της υπόθεσης Μπελογιάννη.

Οι σπουδές συνεχίστηκαν, αλλά ο Μουρσελάς, λίγο προτού πάρει την άδειά του, εγκαταλείπει τη δικηγορία και διορίζεται δημόσιος υπάλληλος μέχρι το 1969, οπότε τον απολύει η χούντα. Αιτιολογία: οι συχνές επισκέψεις του στο Βραχάτι, στο σπίτι του Μίκη Θεοδωράκη. Έκτοτε αφιερώνεται απόλυτα στο διάβασμα και το γράψιμο. Εκτός από το θέατρο, έχει ασχοληθεί με τη δημοσιογραφία, το δοκίμιο, το σενάριο και, αργότερα, με το μυθιστόρημα και το διήγημα. Πέθανε στην Αθήνα το 2017.

Η δραματοουργία του Μουρσελά από τη μια μεριά παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον τόσο για τη θεματική της, όσο και για τον τρόπο που στοχεύει τη

θεματική αυτή · από την άλλη μεριά, αποτελεί έναν πολύ γόνιμο τόπο θεωρήσεων του ελληνικού μεταπολεμικού θεάτρου. Τα έργα του δεν μπορούν εύκολα να υπαχθούν σε μία κατηγορία ή σε μία τεχνοτροπία γραφής. Σε πολύ γενικές γραμμές, κινούνται στον ευρύτατο χώρο του κριτικού ρεαλισμού, δεν περιορίζονται όμως σε αυτόν. Πολύ συχνά παρατηρούνται στοιχεία από το θέατρο του παραλόγου, την επιθεώρηση, τη φάρσα, τη σάτιρα, τη μαύρη κωμωδία και το γκροτέσκο. Πιο εύκολο είναι να εντοπιστεί ο στόχος των έργων, που καταλαμβάνει και το κέντρο της σκέψης του Μουρσελά: είναι ο άνθρωπος της μεταπολεμικής Ελλάδας, που φέρει νωπές τις μνήμες και ανοιχτά τα τραύματα της Κατοχής και του Εμφυλίου · ο άνθρωπος ο οποίος αναγκάζεται είτε να γλείψει τις πληγές του είτε να τις επουλώσει πρόχειρα με ιδεολογικές επαλείψεις και καταναλωτικά επιθέματα, που γρήγορα, όμως, μετατρέπονται σε νεοπλάσματα και εκφυλίζουν τη ζωή του.

Το έργο του Μουρσελά αγκαλιάζει με πίκρα, αλλά και με τρυφερότητα, την ελληνική πραγματικότητα, τα πολιτικά δρώμενα, τις κοινωνικές ανακατατάξεις, αλλά και τις ατομικές περιπέτειες. Έχουμε μια γλώσσα απλή, λιτή και άμεση, συχνά σκληρή και αμείλικτη, που φτάνει βαθιά μέχρι το κόκαλο, που χρησιμοποιεί αντιπερισπασμούς και προσποιήσεις, αφού δεν ονομάζει ρητά την αφορμισμένη πληγή, αλλά την αφήνει να φανεί έμμεσα από τα συμφραζόμενα και τους υπαινιγμούς. Πολύ συχνά δε η γλώσσα αυτή σκάβει κάτω και πέρα από την ορατή και εύλογη πραγματικότητα. Σε όποια κατεύθυνση και αν κινούνται τα έργα του, είναι εμφανής σε αυτά η παραμόνιμη αναζήτηση της αυθεντικότητας των ανθρώπινων σχέσεων, είτε με τη μορφή της φιλίας είτε με τη μορφή του έρωτα. Ο ερωτισμός δε είναι κατ' ουσίαν ο βαθύτερος πόθος των ανθρώπων να κερδίσουν ή να ανακτήσουν έναν αυθεντικό εαυτό ενάντια στις συμβάσεις του αστικού ωφελιμισμού.

Το Συνέδριο θα διεξαχθεί στο **τέλος του Σεπτεμβρίου 2024** σε χώρο της Φιλοσοφικής Σχολής. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές και φοιτήτριες του Προγράμματος, όπως και οι υποψήφιοι διδάκτορες και οι διδάκτορες του Τμήματος καλούνται να δηλώσουν συμμετοχή στο συνέδριο με εισήγηση ή ακόμα με μία καλλιτεχνική πρόταση (αναλόγιο, μουσικό, εικαστικό έργο, video κ.ο.κ.) **έως την Παρασκευή 31 Μαΐου 2024**. Η δήλωση συμμετοχής θα περιλαμβάνει τίτλο εισήγησης (ή καλλιτεχνικού έργου), περίληψη (300-350 λέξεις) και σύντομο βιογραφικό σημείωμα (150-200 λέξεις). Επίσης καλούνται να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους για να συμμετάσχουν στη συγκρότηση της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου. Η δήλωση συμμετοχής στο Συνέδριο ή και στην Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου θα πρέπει να γίνει στους

υποψήφιους διδάκτορες κκ. Κωνσταντίνο Μαρούγκα
(konstantinosmarougas@gmail.com) και Αλέξανδρο Βαμβούκο
(alexandros.vamvoukos@gmail.com).

Θα εκδοθεί τόμος πρακτικών του συνεδρίου με τις εισηγήσεις των φοιτητών.

Ενδεικτικοί θεματικοί άξονες

- Δραματουργία: θεατρικά έργα, θεατρικές διασκευές
- Πεζογραφία
- Διασκευές για την τηλεόραση
- Αναλύσεις παραστάσεις του έργου του
- Η πρόσληψη του έργου του από την κριτική
- Μεταφρασεολογικά ζητήματα και μεταφραστικές προτάσεις
- Διαθεματικές προσεγγίσεις του έργου του
- Δημιουργική γραφή-Πειραματικές μετα-γραφές του έργου του (σε σεναριακή, αφηγηματική μορφή κ.ά).
- Πρόσληψη του έργου του στη θεατρική αγωγή: για εφήβους και νέους
- Διδασκαλία, δημιουργικές προσεγγίσεις θεατρικής αγωγής και λογοτεχνίας, δρώμενα και (ερευνητικές) παραστάσεις
- Επιμέρους Δραματολογικές και παραστασιολογικές εστιάζσεις
- Κοινωνικά, πολιτικά και φιλοσοφικά ζητήματα στο έργο του
- Διακειμενικές-συγκριτικές προσεγγίσεις

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εργογραφία Κώστα Μουρσελά

Α. Θέατρο

Διά της απόπου απαγωγής. Σατιρικοί διάλογοι (εκείνος και εκείνος), Κέδρος, Αθήνα 1981.

Άνθρωποι και άλογα, (1955, Δωδέκατη Αυλαία 1962),

Το αυτί του Αλέξανδρου, (1969, Θέατρο Αναλυτή 1974), Κέδρος, Αθήνα 1975.

Επικίνδυνο φορτίο, (1963, Θίασος Ληναίου-Φωτίου 1970), Κέδρος, Αθήνα 1971.

Φρενοκομείον Ο Κόσμος, (1963).

Ω τι κόσμος Μπαμπά!, (Θέατρο Σάτιρας 1973), Κέδρος, Αθήνα 2014.

Οι φίλοι, στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Θέατρο. Οι φίλοι, Ενυδρείο, Μαχαίρι στο κόκκαλο*, Κέδρος, Αθήνα 2001, σσ. 7-120.

Το Ενυδρείο, (Εθνικό Θέατρο 1980), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Θέατρο. Οι φίλοι, Ενυδρείο, Μαχαίρι στο κόκκαλο*, Κέδρος, Αθήνα 2001, σσ. 121-248.

Μαχαίρι στο κόκκαλο, (1973), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Θέατρο. Οι φίλοι, Ενυδρείο, Μαχαίρι στο κόκκαλο*, Κέδρος, Αθήνα 2001, σσ. 249-337.

Η κυρία δεν πενθεί, (Πειραματικό Θέατρο 1967), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 17-58.

Το δίκαννο, (Θέατρο «Σμαρούλα» 1975), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 59-80.

Το ρολόι (1975, Ελληνική Τηλεόραση 1984), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 81-115.

Διακοπή ρεύματος (Θέατρο «Μάσκες» 1982), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 117-134.

Η μεγάλη κομπίνα (Θέατρο Τέχνης 1978), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 135-145.

Μπουχάρα, (Θέατρο Τέχνης 1978), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 147-160.

Γραφείο με θέα προς την πλατεία Συντάγματος, (Θέατρο Τέχνης 1978), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 161-174.

Συζήτηση περί ματαιότητας, (Θέατρο «Σμαρούλα» 1975), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 175-183.

Το προαίσθημα, (1974) στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 185-199.

Ημιτελής συνουσία, (Θέατρο «Αποθήκη» 1984), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 201-220.

Ο μπιντές, (1974), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 221-231.

Η απαρηγόρητη χήρα. (Ένας κωμικοτραγικός μονόλογος), (1984, Θέατρο Πόλης 1992), στον τόμο Κώστας Μουρσελάς: *Η κυρία δεν πενθεί και άλλες 11 κωμωδίες*, Κέδρος, Αθήνα 1997, σσ. 233-244.

Αρσενική πόρνη, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.

Κάτι τρέχει, στον τόμο *Εντός σχεδίου* (;), Κέδρος, Αθήνα 1998, σσ. 71-80.

Εκείνος και εκείνος, Κέδρος, Αθήνα 1999 (1973).

Β. Πεζογραφία

Βαμμένα κόκκινα μαλλιά, Πατάκης, Αθήνα 2014 (1989).

Κλειστόν λόγω μελαγχολίας, Πατάκης, Αθήνα 2018 (1999).

Ο πόθος τρώει τα σωθικά, Κέδρος, Αθήνα 2004.

Παλιώνουν οι άνθρωποι, Τόπος, Αθήνα 2007.

Στην άκρη της νύχτας, Πατάκης, Αθήνα 2019 (2011).

Γ. Δοκίμιο

Ασκήσεις επί χάρτου, Καστανιώτης, Αθήνα 2001.

Κείμενά του έχουν συμπεριληφθεί σε συλλογικούς τόμους και περιοδικά.
Ενδεικτικά αναφέρονται:

Έρωτας σε πρώτο πρόσωπο, Κέδρος, Αθήνα 1997.

Το παιχνίδι των τεσσάρων, Καστανιώτης, Αθήνα 1998.

Αθήνα, διαδρομές και στάσεις, Πατάκης, Αθήνα 1999.

Τα παιδικά μου χρόνια, Καστανιώτης, Αθήνα 2003.

Το χρονικό του Κέδρου 1954-2004, Κέδρος, Αθήνα 2004.

Νάνι, τ' άνθι των ανθώ. Ωδή στην μητέρα, Ίνδικτος, Αθήνα 2005.

Πειραιάς, Τσαμπαντάκη, Πειραιάς 2009.

Η πόλη στον πάτο, Αγγελάκη, Αθήνα 2014.

Φανταστικές ιστορίες από την ελληνική λογοτεχνία, Αιγόκερως, Αθήνα 2020.

Μελέτες

Γεωργουσόπουλος Κώστας: «Θεατρικά ραμμένα κοστούμια», *Λέξη* 113, 1993, σσ. 7-11.

Γραμματάς Θόδωρος: *Ιστορία και Θεωρία στη Θεατρική Έρευνα*, Τολίδη, Αθήνα 1992, σσ. 115-126.

Γραμματάς Θόδωρος: *Από την Τραγωδία στο Δράμα. Μελέτες συγκριτικής θεατρολογίας*, Τολίδη, Αθήνα 1994, σσ. 125-127.

Μαυρομούστακος Πλάτων: «Ο θεατρικός κόσμος του Κώστα Μουρσελά», στο βιβλίο του *Σχεδιάσματα ανάγνωσης*, Καστανιώτης, Αθήνα 2006, σσ. 253-261.

Μιχαηλίδης Γιώργος: *Νέοι Έλληνες θεατρικοί συγγραφείς*, Κάκτος, Αθήνα 1975, σσ. 103-110.

Μουρσελάς Κώστας: Συνέντευξη, περιοδικό *Ρεύματα* 8, 1992, σσ. 26-39.

- Πεφάνης Γιώργος Π.: «Το θέατρο του Κώστα Μουρσελά», στο βιβλίο του *Η άμμος του κειμένου. Αισθητικά και δραματολογικά θέματα στο ελληνικό θέατρο*, Παπαζήσης, Αθήνα 2008, σσ. 189-216.
- Πεφάνης Γιώργος Π.: «Ματ σε μία κίνηση», στο βιβλίο του *Η άμμος του κειμένου. Αισθητικά και δραματολογικά θέματα στο ελληνικό θέατρο*, Παπαζήσης, Αθήνα 2008, σσ. 217-221.
- Πεφάνης Γιώργος Π. : «Ο πόθος και η εκλογίκευση στο θέατρο του Μουρσελά», στο βιβλίο του *Η άμμος του κειμένου. Αισθητικά και δραματολογικά θέματα στο ελληνικό θέατρο*, Παπαζήσης, Αθήνα 2008, σσ. 223-238.
- Πεφάνης Γιώργος Π.: «Τρεις εν κλειστώ. Η Κυρία δεν πενθεί του Κ. Μουρσελά. Ερμηνευτική προσέγγιση και αναφορά στο Ρολόι και σε άλλα έργα του συγγραφέα», στο βιβλίο του *Η άμμος του κειμένου. Αισθητικά και δραματολογικά θέματα στο ελληνικό θέατρο*, Παπαζήσης, Αθήνα 2008, σσ. 239-272.
- Σιβετίδου Αφροδίτη: «Περί γενεαλογίας του νεοελληνικού δράματος. *Αντιγόνη, Φορτίο και Ευγένιος Ιονέσκο*», μέρος πρώτο: *Εκκύκλημα* 26, 1990, σσ. 31-35 και μέρος δεύτερο: *Εκκύκλημα* 27, 1990, σσ. 37-40.

Γιώργος Π. Πεφάνης
Πρόεδρος του ΤΘΣ ΕΚΠΑ